

Luk Perceval

Toneelgroep Amsterdam

Het jaar van de kreeft van Hugo Claus

do 26, vr 27, za 28 mei 2016 / Rode zaal / 20 uur

De voorstelling duurt twee uur, er is geen pauze.

© Sanne Peper

tekst **Hugo Claus** regie **Luk Perceval** spel **Gijs Scholten van Aschat, Maria Kraakman** muzikale uitvoering **Jeroen van Veen** tekstbewerking **Peter Van Kraaij, Luk Perceval** dramaturgie **Peter Van Kraaij** scenografie **Katrin Brack** lichtontwerp **Mark Van Denesse** choreografie **Ted Stoffer** kostuums **Annelies Vanlaere** assistentie regie **Tatiana Pratley, Eline Arbo (stage)** assistentie dramaturgie **Belle de Wit (stage)** assistentie scenografie **Ramón Huijbrechts** hoofd techniek en productie **Wolf-Götz Schwörer** productieleiding **Angelina Kroft** techniek **Arist Richartz (1ste inspiciënt), Bart Coenen, Dennis van Scheppingen** kap en grime **David Verswijveren** castingadviezen **Hans Kemna** hoofd kostuumatelier **Wim van Vliet** kostuumatelier **Farida Bouhbouh** kleedster **Claudia Pellegrini** repetitor **Robert Joosten**

particulier producent **Mies en Jaap Kamp / Van Meeuwen Kan Fonds**
met dank aan **Macbike, Claartje Chajes, Joukje de Boer, Martha Mojet**

Geef uw GSM uit te schakelen.

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via www.desingel.be. Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze.

Reageer en win

Op www.desingel.be kan u uw visie, opinie, commentaar, appreciatie, ... betreffende het programma van deSingel met andere toeschouwers delen. Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze. Neemt u deel aan dit forum, dan maakt u meteen kans om tickets te winnen.

Grand café deSingel

open alle dagen 9-24 uur
informatie en reserveren
+32 (0)3 237 71 00
www.grandcafedesingel.be
drankjes / hapjes / snacks / uitgebreid tafelen

Het immense oeuvre van Hugo Claus is een kosmos, een zonnestelsel met planeten en asteroïden. In zijn werk bestaat het diepzinnige naast het banale, het burleske naast het klassieke.

Michaël Zeeman

Hugo Claus (1929-2008) heeft naast poëzie en proza, filmscenario's en tientallen toneelteksten geschreven. Claus was een kunstenaar van het woord en mag zichzelf één van de meest bekroonde en vertaalde auteurs uit het Nederlands taalgebied noemen. Ondanks zijn veelzijdigheid stelde hij: "Poëzie is wat mij beweegt, dat is de kern van wat ik doe. Ik schrijf romans die ik dichtelijk noem, en mijn schilderijen zijn poëtische schilderijen." In zijn werk wordt duidelijk hoe poëzie gevonden kan worden in ogenschijnlijk simpel en alledaags, soms zelfs met opzet fout, taalgebruik. Met 'De Oostakkerse gedichten' (1955) zette Claus de toon voor zijn gehele werk: hij dichtte in een beeldende, rauwe stijl die het evenwicht hield tussen onopgesmukte taal en aangeklede poëzie. Claus zette zich in vrijwel al zijn werk af tegen de heersende orde van de katholieke kerk en de verstikkende kleinburgerlijkheid van de Vlaamse samenleving. Zijn – alom als magnum opus beschouwde – roman 'Het verdriet van België' (1983) is hier een voorbeeld van.

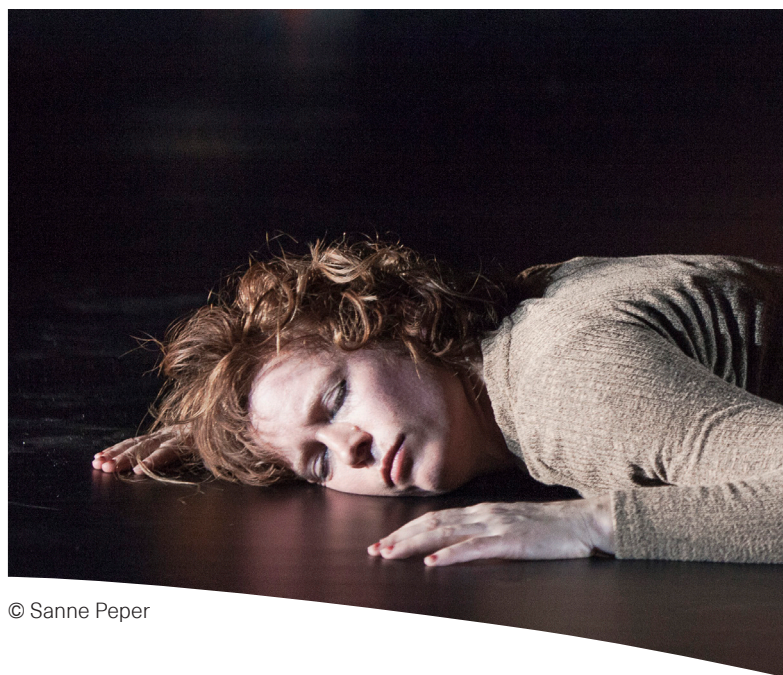
Claus schreef 'Het jaar van de kreeft' in 1972. Het werd een instant bestseller en blijft in zijn omvangrijke oeuvre een buitenbeentje. Door sommigen werd het boek afgedaan als een pulproman. Claus slaagde er echter in een roman over de liefde te schrijven, die zowel het diepzinnige als het banale omvat. In korte hoofdstukken schetst hij de vier seizoenen waarin twee mensen de verrukking van de verliefdheid én de achterhoedegevechten na de breuk doormaken. In de literaire context van 'Het jaar van de kreeft' is Jan Wolkers' 'Turks fruit' wellicht het meest opvallende boek. Drie jaar vóór Claus schreef Wolkers over een moeizame relatie met een noodlottig einde, waarin seksualiteit een hoofdrol speelde en Amsterdam de plaats van handeling was. Toch is de omschrijving van Wolkers' vrouwelijke hoofdpersonage niet te vergelijken met die van Claus. De manier waarop Wolkers de vrouw haast als godin omschrijft, contrasteert sterk met de nadruk die Claus lijkt te leggen op haar imperfecties. Dit getuigt van een andere blik op de liefde: geen romantisering, maar eerder omarming.

Claus legt de nadruk op de vergankelijkheid, eindigheid en onverenigbaarheid. Deze onverenigbaarheid heeft niet alleen te maken met de verschillende milieus waartoe de twee geliefden behoren. Ook seksueel lukt het niet om elkaar te vinden, hoe krampachtig en vaak ze het ook proberen. Zij kan zich niet binden omdat het besef van het verval als een sluier om haar leven hangt. Hij kan haar niet redden omdat hij haar schreeuw om liefde onterecht begrijpt als een afwijzing. Waar hij een mogelijk gezamenlijke toekomst zoekt, leeft zij in het verleden en sleept zij haar voorbije liefdes als een last achter zich aan. Daardoor vinden de twee geen intimiteit en belanden ze in een toestand van sprakeloosheid. Het plaatst de twee geliefden in een dodendans richting het einde, waar geen van beiden de afloop definitief wil inluiden.

Dit gegeven fascineerde regisseur Luk Perceval in zijn behandeling van de tekst. Wat is het dat twee mensen samenbrengt als er niets lijkt te kloppen? Wat is er tussen geliefden dat ze zo onlosmakelijk verbonden maakt? 'Het jaar van de kreeft' is dan ook een onorthodox liefdesverhaal. De voorstelling is een aaneenschakeling van absurde, tragikomische, emotioneel en fysiek uitputtende scènes, die het beeld oproepen van twee reddeloze mensen die niet met, maar ook niet zonder elkaar kunnen. De scenografie van Katrin Brack beklemtoont de impasse: een lege ruimte waarboven een raster van jaren 70 sekspoppen is gespannen, als een onontkoombare dwangneurose. De ruimte schetst geen situatie, maar een mentale toestand waarin seks in plaats van een bevrijding een onoplosbaar probleem vormt.

Dezelfde dwangmatigheid klinkt door in de muziek. Gecomponeerd en live gespeeld door Jeroen van Veen, stuwden de repetitieve en minimalistische preludes de personages voort, of ze nu willen of niet. Beide geliefden putten elkaar uit, gevangen in een onontkoombare spiraal van intimiteit en afstandelijkheid, trots en overgave, leven en dood. Een liefdesverhaal zonder romantiek, dicht op de huid van twee mensen die de liefde ervaren als een noodlot en een missie.

Bron: **Toneelgroep Amsterdam**

© Sanne Peper

Ni Dieu, ni maître

door Robbert Ammerlaan

Achttenzeventig jaar, elf maanden en negentien dagen heeft het leven van Hugo Claus geduurd - meer dan zestig jaar daarvan heeft hij geschreven en gewerkt -, vijfenvijftig jaar daarvan onlosmakelijk verbonden met onze uitgeverij, De Bezige Bij. Zijn wortels liggen in het Vlaamse land, maar in bewondering en liefde staan de Nederlanders schouder aan schouder met zijn landgenoten. Grote literatuur is grenzeloos.

Wat er in dat leven tot stand is gebracht, is zonder weerga - is van een rijkdom en overvloed zoals alleen Hugo Claus die heeft kunnen geven. Er was, leek het wel, meer dan één leven voor nodig. In die vele levens van zijn kunstenaarschap heeft hij ons bij de keel gegrepen, de waarheid gezegd, een spiegel voorgehouden, sprookjes verteld - en, vooral, de liefde laten voelen en altijd, altijd, de taal laten zingen.

Dichter, schrijver, schilder, filmmaker. Voor wie hem las en hoorde, voor wie hem zag en leerde kennen is hij een onuitwisbaar deel geworden van het bestaan, in de herinnering verankerd - voor altijd opgenomen in de schatkamer van de wereldliteratuur. Als waar is wat hij schreef, dat woorden de kleren van de gedachten zijn, laat dan de woorden rijkelijk stromen, laat ze kleurrijk en uitbundig zijn. Wij zijn bedroefd om het afscheid en het gemis, maar wij vieren ook een prachtig, overvloedig leven dat, godzijdank, in glorie is geëindigd.

Er zijn niet veel schrijvers die met zo veel recht zo diep bewonderd zijn, er zijn niet veel mensen van wie zo veel is gehouden.

Bron: **fragment uit herdenkingstoespraak in De laatste van mijn demonen. Voor Hugo Claus, De Bezige Bij, 2008, p. 9**

Het boek dat ik nu schrijf heet 'Het jaar van de kreeft' en dat is het hele simpele verslag van een liefde. Zelfs iemand als ik kan ongelukkig zijn in de liefde en dat vind je dan terug in dat hele nobele en ontroerende boek.

Ik ben niet zo'n publiciteitsmens. In het geval van 'Schaamte' heb ik niet één interview weggegeven, omdat ik van oordeel ben dat dit een boek is dat zich richt tot hooguit vijfhonderd mensen. Het heeft geen enkele zin om daar het Nederlandse volk voor wakker te houden. 'Het jaar van de kreeft' echter is bedoeld voor een groot aantal mensen. Vandaar dat ik - en dat is mij door velen kwalijk genomen - ook een interview in De Telegraaf heb weggegeven.

Hugo Claus, 1972

Toneel is een onzuivere vorm, en die onzuiverheid geeft me een gevoel van veiligheid. In poëzie geeft iemand zich. Het is veel ontluisterender dan een toneelstuk. Een goede, mooie dichtregel zegt alles over de dichter. Bij toneel splits je jezelf: je kunt onzin vertellen die je in de mond legt van de oude moezjiek die bij de samovar zit. Het is de kunstvorm die voortdurend tussen het gemaskerde en het oprechte heen en weer gaat, tussen het banale en het nobele.

In een gedicht zit altijd mysterie, raadsel. Theater daarentegen bestaat bij gratie van de verheving.

Hugo Claus, 1994

Die passie voor actrices wordt vaak niet begrepen. Emotionele gevoelens die alle mensen hebben, zijn bij actrices verhevigd aanwezig. Die verheving trekt mij.

Hugo Claus, 1982

Luk Perceval

'Het jaar van de kreeft' is een meedogenloos boek. Meedogenloos omdat het de liefde toont in haar vergankelijkheid. Het verhaal laat zien hoe de liefde na de eerste verrukking al snel overgaat in valse verwachtingen en onverdraaglijke ontgoocheling. In de toneelbewerking staat die breuk tussen verwachting en realiteit in de liefde centraal. Wat mij interesseert, is de vage scheidingslijn tussen waan en werkelijkheid, de liefde als verslaving en zelfbedrog. Of om het met James Joyce te zeggen: Love loves to love love.

Luk Perceval

Luk Perceval (Lommel, 1957) groeide op in een schippersgezin. Hij volgde een toneelopleiding bij Dora van der Groen aan het Koninklijk Vlaams Conservatorium in Antwerpen, waar hij in 1979 afstudeert. Daarna werkt hij vijf jaar als acteur bij de Koninklijke Nederlandse Schouwburg (KNS) en speelt er verschillende hoofdrollen. Hij werd in 1981 speldocent aan het Koninklijk Vlaams Conservatorium en zou dat blijven tot 1989. Samen met Guy Joosten richt hij in 1984 in Gent de Blauwe Maandag Compagnie op. Hij viert er triomfen met stukken als 'De Meeuw' (1988), 'Zomergasten' (1989), 'Strange Interlude' (1990), 'Wilde Lea' (1991) en 'Vader' (1991). Voor beide laatste producties wordt hij onderscheiden met de Oscar De Gruyterprijs voor de beste regie. Zijn regie van 'Ten Oorlog' in 1997 - Tom Lanoye's radicale bewerking van Shakespeare's zogenaamde koningsdrama's - levert hem een internationale doorbraak op. 'Schlachten!', de Duitse versie van 'Ten Oorlog', gaat in 1999 in première in het Schauspielhaus Hamburg en wordt door Theater Heute uitgeroepen tot 'Inszenierung des Jahres'. In 1998 komt een fusie tot stand tussen de Compagnie en de KNS. Deze nieuwe structuur onder de artistieke leiding van Luk Perceval heet voortaan Toneelhuis en heeft als thuisbasis de Bourlaschouwburg. Buitenlandse aanbiedingen blijven niet uit en in 2005 vertrekt hij naar Duitsland. Hij maakt er tal van spraakmakende voorstellingen zowel bij Münchner Kammerspiele als bij Schaubühne Berlin, waar hij in 2005

huisregisseur wordt. Dat zelfde jaar regisseert hij zijn eerste opera: 'VEC Makropoulos' van Leos Janacek in de Staatsoper Hannover. In 2009 verlaat hij Berlijn en wordt hij aangesteld als leidend regisseur bij het Thalia Theater in Hamburg. Voor de encensering van 'Jeder stirbt für sich allein', een toneelbewerking van de roman van Hans Fallada, kreeg Luk Perceval van de Duitse Academie der Darstellenden Kunst de Faustprijs in november 2013. Deze productie werd ook door de theatercritici in het tijdschrift Theater Heute verkozen tot 'Aufführung des Jahres'. De encensering van 'In Ongenade' bij Toneelgroep Amsterdam in 2011 betekent zijn terugkeer naar het Nederlandse taalgebied. Met het ensemble van NTGent maakt hij in 2012-2013 een eigenzinnige en fel gesmaakte versie van 'Platonov'. Het jaar daarop gaat 'FRONT Polyphonie' in première in het Thalia Theater, waarop een internationale tournee volgt. In december 2013 werd Luk Perceval gelauwerd met een Stanislavsky Award door de International Stanislavsky Foundation in Moskou voor zijn bijdrage aan het theater op internationale schaal. In 2014 ontving hij de Golden Mask Award in het Bolsjojtheater van Moskou voor zijn encensering van 'Draussen vor der Tür', als beste buitenlandse productie. Werk van hem was en is te zien op Wiener Festwochen, Salzburger Festspiele, in St.Petersburg, Wroclaw, Buenos Aires, Krakow, The Royal Shakespeare Company, Torun, Kopenhagen, Seoel, Boedapest en China (Beijing People's Art Theatre).

Echte kunst speelt nooit op veilig.
Wij wel. Daarom adviseert FPC al 40 jaar multinationals wereldwijd.